FAMILIE-/ARVERET - VINTEREKSAMEN 2005/2006

Opgave 1

Den 66-årige Morten og den 49-årige Helle blev gift i 1996. Morten havde en søn, Stig, fra et tidligere ægteskab, som han ikke så meget til. Ellers havde ægtefællerne ikke børn.

Morten købte før ægteskabets indgåelse en villa, hvor de begge skulle bo, og Helle havde et sommerhus i Tisvilde. Helle havde endvidere nogle obligationer og Morten lidt aktier, men i øvrigt ejede ægtefællerne kun almindeligt værdiløst indbo.

Da Morten var betydelig ældre end Helle, oprettede de i 2000 en formgyldig ægtepagt, hvori de aftalte følgende:

1) Helles fremtidige erhvervelser i form af arv, gave, indtægter m.v. af enhver art skal være skilsmissesæreje.
2) Indtægter af og surrogater for skilsmissesæreje skal ligeledes være skilsmissesæreje.
3) Sommerhuset i Tisvilde, matr.nr. 1 ax, skal være Helles skilsmissesæreje.
4) Hvis Helle bliver længstlevende, skal hele hendes formue være fuldstændigt særeje.
5) I øvrigt skal der være fælleseje.

I foråret 2002 blev Helle træt af, at der ikke var ordentlige badeforhold i sommerhuset, som de brugte meget. Hun solgte derfor sine obligationer for 112.000 kr., hvoraf 2.000 kr. var i 2002 påløbne renter. Hele beløbet blev brugt til en istandsættelse af huset, som alle var enige om var en vældig forbedring, men som måske ikke helt var beløbet værd.

Morten syntes ikke, at han havde det rigtig godt. Han og Helle oprettede derfor den 14. oktober 2003 en ægtepagt, hvorefter Morten overdrog sin villa til en værdi af 1.200.000 kr. til Helle. Det blev oplyst i ægtepagten, *at* Helle overtog alle lånene i villaen, *at* den resterende overdragelsessum på 150.000 kr. berigtigedes ved gave, *og at* Morten skulle afholde alle udgifter ved overdragelsen. Ægtepagten anmeldtes til tinglysning den 12. november 2003 og blev tinglyst den 26. november 2003.

Den 23. august 2005 gav Morten Helle sine aktier, der havde en værdi af 48.000 kr.

I anledning af et forbitret skænderi med sin søn Stig om arv og om økonomien i ægteskabet, henvendte Morten sig til en advokat i september 2005 med sine papirer. Advokaten oplyste Morten om, at Helles ejerskab af villaen også skulle tinglyses på ejendommen, hvorefter advokaten efter aftale med Morten anmeldte overdragelsen af villaen til tinglysning den 12. september 2005. Advokaten hjalp yderligere Morten med en del forskelligt, men Morten omtalte ikke aktierne.

Da skødet på villaen var tinglyst den 21. september 2005, og da advokaten havde ordnet de øvrige ting for Morten, sendte advokaten Morten en regning på 28.000 kr., som Morten bad Helle om at betale, da han nu var uden midler. Helle, der var begyndt at interessere sig meget for sin kollega Tom, og som synes, at Morten var blevet gammel, ville ikke betale. Hun fortalte derimod om Tom, og at hun syntes, at der manglede noget i deres ægteskab. Hun ville dog gerne blive ved med at være gift med Morten. Morten reagerede tilsyneladende roligt på situationen, men 5. oktober 2005 gik han amok og smadrede Toms bil med en økse.

Morten og Helle blev skilt den 19. december 2005. Villaens friværdi var 180.000 kr., sommerhusets friværdi var 400.000 kr., og aktiernes værdi 48.000 kr. Advokatregningen og Toms erstatningskrav vedrørende bilen på 128.000 kr. var ikke betalt. Der var ikke andre aktiver eller passiver end noget værdiløst indbo.

Både Helle og Morten ønsker at blive stillet bedst muligt og at afregne i videst muligt omfang. Morten gør bl.a. gældende, at ægtepagten fra 2000 er ugyldig. Advokaten og Tom vil gøre alt for at få dækket deres krav mod Morten.

Hvordan skal Helle og Mortens værdier deles? Hvilke muligheder har Mortens kreditorer for at få deres tilgodehavende, og i hvilket omfang kan tilgodehavendet dækkes af midler fra Helle?

Løsningsvejledning opgave 1

Morten er insolvent, jf. nedenfor, så først bør det undersøges, om bodelingen gør ham solvent, så hans kreditorer herved kan dækkes. Helle hæfter ikke for Mortens dispositioner, jf. RVL § 25. Det vil kræve et særligt grundlag, som ikke foreligger.

1. Særejeægtepagten fra 2000

Skilsmissesæreje behandles som særeje på skilsmisseskifte, men som fælleseje på dødsboskifte, jf. RVL § 28, stk. 1, nr. 1. Bestemmelsen i pkt. 4 er ikke gyldig, da kun noget af Helles formue er skilsmissesæreje, og kun Helles skilsmissesæreje kan gøres til fuldstændigt særeje, jf. RVL § 28, stk. 1, 2. pkt., jf. stk. 2. Der etableres delvist "dødsfaldssæreje". Det beror på en fortolkning af ægtepagten, hvilken betydning den ugyldige ægtepagtsbestemmelse har for hele ægtepagten. Ægtepagten er alene til Helles fordel. Det fremgår endvidere af forløbet, at ægtefællerne ønsker at sikre Helle mod Mortens særbarns arvekrav. Man kan derfor nøjes med delvis at tilsidesætte ægtepagtens pkt. 4 således, at kun Helles skilsmissesæreje skal være fuldstændigt særeje. Derved vælger man at begrænse Helles fordele – en "det mindre i det mere løsning". Skilsmissesærejebestemmelserne til fordel for Helle er derfor gyldige. Mortens formue er fælleseje.

(Det er et forkert argument at anføre, at da skiftet er et skilsmisseskifte, er det uden betydning, at ægtepagten indeholder en ugyldig bestemmelse om dødsboskifte. Bestemmelsen kunne have været afgørende for hele aftalen).

Litteratur: Familieret 2003 s. 367-368, 378, 379, 383, 400-403.

2. Mortens fællesejeformue

Morten skylder Tom 128.000 kr. og advokaten 28.000 kr. Gaven i form af aktier er ugyldig på grund af manglende ægtepagt, jf. RVL § 30. Aktierne til 48.000 kr. er således stadig Mortens. Mortens underskud er 108.000 kr. (÷ 128.000 kr. ÷ 28.000 kr. + 48.000 kr.), hvorfor hans bodel ikke skal deles.

Erstatningskravet er vederlagsfremkaldende, jf. RVL § 23, stk. 1. Hvis Morten ikke havde ødelagt bilen, ville hans bodel have været positiv med 20.000 kr. Helle har derfor et vederlagskrav på 20.000 kr.

Litteratur: Familieret 2003 s. 426-428, 498, 627-628, 629-630.

3. Helles formue

Særejeægtepagten gør alle Helles fremtidige erhvervelser – herunder gaven i form af villaen – til Helles særeje. Særejeægtepagten gør også sommerhuset til særeje.

Helle har brugt obligationerne, der er det eneste fælleseje bortset fra indboet, til at finansiere ombygningen af sommerhuset. Da fremtidige erhvervelser i form af indtægter, jf. særejeægtepagtens pkt. 1, gøres til særeje, er renterne af obligationerne særeje. Helle har derfor alene anvendt 110.000 kr. af fællesejemidler til forbedring af sit særeje, hvilket – da fællesejet er 0 – udløser et vederlagskrav på 110.000 kr., jf. RVL § 23, stk. 2. Der er ingen grund til at regulere kravet.

Litteratur: Familieret 2003 s. 382-384, 429, 433.

4. Bodelingen

Vederlagskravene er det eneste, der er genstand for deling, hvorfor Morten skal have ½ af det manglende beløb på 110.000 kr. fra Helles særeje, jf. RVL § 23, stk. 1 og 2, altså have 55.000 kr. af Helle som boslodskrav. Helle kan beholde 10.000 kr. heraf, idet hendes vederlagskrav er 20.000 kr. Hun skal i alt aflevere 45.000 kr. til Morten. Morten har derfor stadig underskud på 108.000 kr. minus 45.000 kr. = ÷ 63.000 kr. efter bodelingen.

Litteratur: Familieret 2003 s. 629-631.

5. Dækning af advokatens og Toms krav

Hverken advokaten eller Tom kan i relation til villaen anvende RVL § 33, idet deres krav først er opstået, efter at gaveægtepagten om villaen blev anmeldt til tinglysning.

Gaveoverdragelsen af villaen sikres imidlertid først mod Mortens kreditorer ved anmeldelse til tinglysning den 12. september 2005. De kan derfor få gaven til Helle omstødt, jf. KL § 64, stk. 1, jf. § 73, uanset Mortens solvens på gavetidspunktet, hvis de får Morten erklæret konkurs med fristdag senest den 12. marts 2006. De får dog kun deres tab dækket via konkursen, jf. KL § 75, hvorfor det ikke er nødvendigt at erklære Morten konkurs og omstøde selve ejendomsoverdragelsen, hvis Helle i stedet betaler de manglende 63.000 kr.

Litteratur: Familieret 2003 s. 493, 496-498.

Opgave 2

Agnes og Birger Pedersen blev gift i 1985. Birger, som var enkemand, havde fra et tidligere ægteskab sønnen Christian samt døtrene Dorthe og Else. I januar 1986 fødte Agnes tvillingerne Frida og Gunnar. I ægteskabet var der formuefællesskab.

I begyndelsen af februar 2004 opdagede Agnes, at Birger gennem nogen tid havde haft et forhold til sin kollega. Agnes forlangte skilsmisse, hvad Birger accepterede. Inden der blev taget yderligere skridt til skilsmisse, døde Birger imidlertid af et hjertestop den 14. februar 2004.

Agnes ønskede ikke at skifte med de 5 børn. Christian, Dorthe og Else samtykkede heri. Birger efterlod en bil - en Toyota – til en værdi af 50.000 kr. samt et kostbart spisestel til 50.000 kr., som var nedarvet i Birgers første kones slægt, og som Birger havde fået udlagt i forbindelse med skiftet efter hustruens død. I det uskiftede bo indgik endvidere en villa med en friværdi på 100.000 kr., som Agnes havde købt 3 år tidligere, Agnes' smykker vurderet til 50.000 kr., indbo ejet af Agnes til en samlet værdi af 50.000 kr. samt Agnes' bankkonto med et indestående på 500.000 kr.

Den 31. marts 2005 døde Agnes efter et længere sygdomsforløb. Hun efterlod sig en livsforsikring med en udbetaling på 100.000 kr. ved Agnes' død. Som begunstiget var i marts 2004 formgyldigt indsat: "Dorthe og Else Pedersen". Agnes efterlod sig også et formgyldigt testamente fra juni 2004 med følgende bestemmelser:

"Da jeg så vidt muligt ønsker at ligestille Dorthe, Else og Christian i økonomisk henseende, skal Christian som arv efter mig have bilen. Frida skal have smykkerne, som hun holder så meget af. Gunnar skal have villaen, da han er den eneste af børnene, som har udtrykt ønske om at blive boende. Frida og Gunnar har førsteret til at vælge en ting fra indboet efter eget valg".

Nederst på papiret havde Agnes med rystende hånd skrevet:
"Jeg har i dag – den 1. marts 2005 – kontaktet advokat Sørensen og sagt til ham, at han efter opgørelsen af boet, skal beholde 50.000 kr. ud over sit salær som tak for hjælpen gennem årene. Dette ønsker jeg respekteret".

Det uskiftede bos formueforhold var uændrede siden Birgers død. Del boet under

hensyntagen til, at alle ønsker mest muligt. Alle børnene protesterer mod at udrede 50.000 kr. ud over salæret til advokaten. Christian ønsker først og fremmest spisestellet, men også Toyotaen. Frida ønsker også spisestellet, idet hun mener, hun har førsteret i henhold til testamentet. Derudover vil hun have smykkerne. Gunnar ønsker villaen. Dorthe og Else er begge interesserede i at få villaen og smykkerne udlagt. Er dette ikke muligt, ønsker de deres arv udlagt i penge. Alle mener de dog, at Agnes har overskredet sin testations-kompetence.

Løsningsvejledning opgave 2

1. 50.000 kr. til advokaten

De 50.000 kr. udover salæret må betegnes som en gave (er kommet til advokatens kundskab). Det ekstra beløb er en dødsdisposition, da udbetalingen skal ske efter Agnes' død. Formkravene til testamenter er ikke opfyldt, da Agnes formløst har påtegnet testamentet med bestemmelsen. Gaven er dermed ikke gyldig, jf. AL § 70.

Litteratur: Arveret 2004, s. 330, 336, 345.

2. Det uskiftede bo

Agnes har overtaget boet med samtykke fra Christian, Dorthe og Else, jf. AL §§ 8 og 9, stk. 1. Det samlede fællesbo består af villaen (100.000 kr.), spisestellet (50.000 kr.), Agnes' indbo (50.000 kr.), Toyotaen (50.000 kr.), smykker (50.000 kr.) samt Agnes' bankindestående på 500.000 kr. I alt er det uskiftede bo på 800.000 kr.

Inden der kan beregnes boslodder, må det afklares, om FAL § 104, stk. 2, skal anvendes.

Agnes' livsforsikring på 100.000 kr.

Begunstigelsesindsættelserne i livsforsikringen er formgyldige, jf. FAL § 103. De begunstigede er ikke tvangsarvinger. Da Agnes efterlader sig tvangsarvinger, skal FAL § 104, stk. 2, anvendes. Beregningsmæssigt er boet med forsikringen på 900.000 kr.

Beskyttede krav (boslodder og tvangsarv)

Boslodderne er på henholdsvis 450.000 kr. (til Birger) og 450.000 kr. (til Agnes). Tvangsarven efter Agnes er på 225.000 kr. I alt beskyttede krav (450.000 kr. + 225.000 kr.) 675.000 kr. Der er således tilstrækkeligt i boet (som jf. ovenfor er på 800.000 kr.) til udredelse af de beskyttede krav, og Dorthe og Else får udbetalt forsikringssummen til lige deling uden om boet, jf. FAL § 102, stk. 1, 2. pkt.

Litteratur: Arveret 2004, s. 283-284, 321-326, særligt note 111.

3. Boet efter Birger

Birgers del af boet – 450.000 kr. – fordeles mellem hans 5 børn, jf. AL § 1, stk. 1, med 90.000 kr. til hver. Der beregnes ikke arv til Agnes, jf. AL § 19, stk. 1, 2. pkt.

Litteratur: Arveret 2004, s. 11-13, 80.

4. Boet efter Agnes

Testationskompetencen:

Boet efter Agnes er på 350.000 kr. (800.000 kr. ÷ 450.000 kr.). Tvangsarven er 225.000 kr. (jf. tidligere beregning), hvorfor Agnes' almindelige testationskompetence er på 125.000 kr., jf. AL § 15, stk. 2, 1. pkt.

Bestemmelsen om valgfrihed

Agnes' testation i form af fuldstændig valgfrihed for Gunnar og Frida kan ikke opretholdes mod Christians protest. Agnes har ikke testeret over bestemte genstande eller givet valgfrihed inden for en meget begrænset kreds af aktiver. Bestemmelsen er ugyldig.

Testamentets enkelte genstande

Agnes er berettiget til at testere over Toyotaen, selv om den var Birgers, jf. AL § 15, stk. 2, 2. pkt. Agnes har testeret over smykkerne (50.000 kr.), villaen (100.000 kr.) og Toyotaen (50.000 kr.), i alt værdi 200.000 kr., hvorfor hun har overskredet sin almindelige testationskompetence, jf. AL § 15, stk. 2, jf. § 25. Da smykkerne og villaen er testeret til hendes tvangsarvinger, der hver får ½ af 225.000 kr. = 112.500 kr. i tvangsarv, er testationerne samlet imidlertid gyldige efter AL § 26, stk. 2, da Toyotaens værdi er under 125.000 kr.

Boets deling beløbsmæssigt

Christian er ikke legal arving efter Agnes, og han skal så vidt muligt sidestilles med søstrene, så testationen til fordel for ham er også kvantitativ. Der er intet, der tyder på, at Agnes vil gøre forskel på sine egne børn, så de to andre testationer må derimod fortolkes som rent kvalitative. De 350.000 kr. efter Agnes skal derfor deles med 50.000 kr. til Christian og med ligedeling af resten – 300.000 kr. – til Frida og Gunnar med 150.000 kr. til hver, jf. AL § 1, stk. 1.

Udtagelsesretten efter AL § 24 a

Christian ønsker at udtage spisestellet til 50.000 kr., hvilket han på sin arvelod på 90.000 kr. efter sin fader er berettiget til, jf. AL § 24 a, 3. pkt., da det stammer fra Christians mors familie, og da det må antages at have størst betydning for ham i forhold til Frida, som er den eneste anden, der ønsker at udtage stellet.

5. Boernes samlede fordeling

I alt modtager *Christian* Toyotaen (50.000 kr.), spisestellet (50.000 kr.) og 40.000 kr., i alt 140.000 kr.

Dorthe og *Else* modtager hver 90.000 kr. samt ½ af forsikringssummen, i alt hver 140.000 kr.

Frida får smykkerne (50.000 kr.) samt 100.000 kr. + 90.000 kr., i alt 240.000 kr.

Gunnar modtager villaen (100.000 kr.) samt 50.000 kr. + 90.000 kr., i alt 240.000 kr.

Alt i alt 900.000 kr. (boet på 800.000 kr. samt livsforsikringssummen på 100.000 kr.).

Litteratur: Arveret 2004, s. 47, note 70, 65-67, 198-200, note 10, 213-215.